

คดีแรงงานที่มีลักษณะเป็นคดีปกครอง

เขมณัญฐ์ สุชะพิลิสฐ์¹ พัทธเนตน์ สุชะพิลิสฐ์²

บทคัดย่อ

ระบบศาลไทยแต่เดิมเป็นระบบศาลเดี่ยว กล่าวคือ มีเฉพาะศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง แม้จะมีศาลทหาร แต่ศาลทหารก็ไม่มีบทบาทในระบบศาลที่จะเป็นตัวชี้วัดว่าเป็นระบบศาลเดี่ยวหรือศาลคู่ และก่อนปี พ.ศ.2540 ศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดตั้งศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย ขึ้น อันเป็นศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งลักษณะคดีแรงงาน คดีภาษี คดีทรัพย์สินทางปัญญา และคดีล้มละลาย ต่างมีหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการหรือละเว้นกระทำการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย อันเข้าลักษณะคดีปกครองรวมอยู่ด้วย

ต่อมาวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญขึ้น ระบบศาลไทยจึงเปลี่ยนเป็นระบบศาลคู่ โดยบทเฉพาะกาล กำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ในวันที่ 10 ตุลาคม 2542

ได้กล่าวแล้วว่าคดี 4 ประเภทดังกล่าวบางกรณีเข้าลักษณะคดีปกครองโดยเฉพาะคดีแรงงาน เพราะมีหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่มาก ด้วยเหตุนี้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 จึงกำหนดว่า คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลชำนาญพิเศษ ทั้ง 4 ศาลดังกล่าว ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่บางคดีก็มีความคาบเกี่ยวว่าอยู่ในอำนาจของศาลแรงงานหรือศาลปกครอง จึงต้องมีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ที่มีประธานศาลฎีกาเป็นประธานเป็นผู้ชี้ขาดว่าอยู่ในอำนาจของศาลใด

คำสำคัญ : คดีแรงงาน, คดีปกครอง, เขตอำนาจศาล

Abstract

The formal of Judiciary of Thailand was a single court system, which it was the Courts of Justice of Thailand of adjudicate on civil, criminal and administrative cases. Even it had a Military Court in Thailand, the military court had no role to play in the judicial system to indicate of a single court system or dual court system. Before the year 1997, the Courts of Justice of Thailand has established called a Specialized Courts, which are Labour Court, Tax Court, Intellectual Property and International Trade Court, and Bankruptcy Court. In the labour cases, tax cases, intellectual property and international trade cases, and bankruptcy cases, they are under controlled from Administrative Agency or State Official to act or omission from complying with the law or liable for the law, which they were including in the type of Administration case.

On October 11, 1997, the Constitution of the Kingdom of Thailand, Buddhist Era 2540 (1997) was promulgated and required to the Administration Court and the Constitution Court. Therefore,

Keywords: the labour cases, the administration cases, jurisdiction

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

² อาจารย์ (พิเศษ) คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

the formal of Judiciary of Thailand was changed from a single court system to dual court system, which transitory provision specified to establish the Administrative Court within two years as from the date of the promulgation of this Constitution. Consequently, Act on Establishment of Administrative Court and Administrative Court procedure, B.E. 1999 was promulgated on October 10, 1999.

As described earlier, some of these four cases are sorted of Administrative cases especially in a labour case. The reason was the type of labour case involved with Administrative Agency and State Official. Consequently, Act on Establishment of Administrative Court and Administrative Court procedure, B.E. 1999 was required a case of Juvenile and Family Courts were not in Jurisdiction of Administrative Court and four specialized Courts were not in Jurisdiction of Administrative Court either. However, there were some cases overlap between Jurisdiction of Labour or Administrative Court; thus, Committee on Jurisdiction of Courts were essentials and the judgment of the Lord Chancellor in the Supreme Court of Thailand acts will be the final in all kinds of cases.

ก่อนปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว หมวด 8 ศาล มาตรา 186 บัญญัติว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ คำว่า “ศาล” ในบทกฎหมายดังกล่าวหมายถึงศาลยุติธรรมและศาลทหาร เพราะขณะนั้นยังไม่มีศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง โดยศาลทหาร มีบัญญัติอยู่ใน มาตรา 194 ว่า ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ กล่าวคือ ศาลทหารมีอำนาจเพียงพิจารณาคดีอาญาที่ทหารประจำการกระทำ ความผิดทางอาญา แต่หากทหารประจำการร่วมกระทำความผิดกับพลเรือน ก็ต้องขึ้นศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ดังนั้น คดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา รวมทั้งคดีปกครองล้วนอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมทั้งสิ้น ยกเว้นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร และเรื่องที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัยเท่านั้น ระบบศาลไทยจึงเป็นระบบศาลเดี่ยว เนื่องจากขณะนั้นระบบศาลไทยมีเฉพาะศาลยุติธรรมและมีศาลทหาร แต่ศาลทหารก็ไม่มีบทบาทในระบบศาลที่จะเป็นตัวชี้วัดว่าเป็นระบบศาลเดี่ยวหรือศาลคู่

ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2540 ศาลยุติธรรมได้มีการดำเนินการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้น 4 ศาล ได้แก่ ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลายชั้น ซึ่งคดีแรงงาน คดีภาษีอากร คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และคดีล้มละลายล้วนเป็นคดีแพ่งทั้งสิ้น ซึ่งแต่เดิมก็อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง อันได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งธนบุรีซึ่งเป็นศาลชั้นต้น แต่เมื่อมีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้น คดีทั้ง 4 ประเภทต้องไปดำเนินคดีที่ศาลชำนาญพิเศษแล้วแต่กรณี

ลักษณะของคดี ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว ต่างมีหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการหรือละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร หรือกระทำละเมิดอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร อันเข้าลักษณะของคดีปกครองรวมอยู่ด้วย แต่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองเนื่องจาก พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 9 วรรค 2 (3) บัญญัติไว้ไม่ให้อยู่ในอำนาจศาลปกครอง แต่อย่างไรก็ตามมีคดีบางคดีที่คาบเกี่ยวว่าอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง อันจะต้องส่งให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งในบทความนี้จะขอกล่าวเฉพาะในส่วนของคดีแรงงาน

ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีความพยายามที่จะจัดตั้งศาลปกครองขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่ถกเถียงกันเกี่ยวกับศาลปกครองในวงวิชาการและการเมืองที่สำคัญ คือจะให้ศาลปกครองสังกัดศาลยุติธรรมหรือแยกเป็นเอกเทศ ซึ่งการต่อสู้ในแนวความคิดนี้มีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จนในที่สุดก็ยุติลงเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 โดยหมวด 8 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 233 ยังคงบัญญัติว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ แต่คำว่า “ศาล” มีความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากส่วนที่ 2 ส่วนที่ 4 ได้กล่าวถึงศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง นอกจากนี้ส่วนที่ 5 ก็กล่าวถึงศาลทหารเหมือนเช่นรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ดังนั้น ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงบัญญัติให้มีศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองเกิดขึ้นแยกต่างหากจากศาลยุติธรรม ปัจจุบันศาลในประเทศไทยมีทั้งหมด 4 ศาล ได้แก่ ศาลยุติธรรมศาลทหาร (ซึ่งเป็นศาลที่มีมาแต่เดิม) ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง (ซึ่งเป็นศาลที่เกิดขึ้นใหม่) ดังนั้นระบบศาลไทยจึงเปลี่ยนจากระบบศาลเดี่ยวเป็นระบบศาลคู่ นับแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น เป็นต้นมา

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 มาตรา 276 บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชนหรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสองบัญญัติว่า ให้มีศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และจะมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้ โดยบทเฉพาะกาล มาตรา 334(3) บัญญัติว่า ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด (3) ให้ดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองตามมาตรา 276 ให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ด้วยบทบัญญัติดังกล่าวจึงมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 94 ก หน้า 1 วันที่ 10 ตุลาคม 2542 ต่อมา ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลางได้เปิดทำการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2544 จากนั้นก็ทยอยเปิดทำการศาลปกครองในภูมิภาคต่างๆ

ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแรงงาน 3 ประเภท คือ

1. คดีแรงงานทั่วไป หมายถึง บรรดาคดีและข้อพิพาทที่ได้กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.2522 มาตรา 8(1) - (7) อันได้แก่

1.1 คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน หมายถึง คดีฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างโดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้างแรงงานที่ตกลงทำกันไว้หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ป.พ.พ. บรรพ 3 เอกเทศสัญญาลักษณะ 6 จ้างแรงงาน (มาตรา 575 - 586) กำหนดไว้ เช่น ลูกจ้างฟ้องเรียกค่าจ้างค้างจ่ายจากนายจ้าง นายจ้างฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากลูกจ้างผิดสัญญาจ้าง ลูกจ้างฟ้องให้นายจ้างออกไปสำคัญแสดงการทำงานให้แก่ตนเมื่อการจ้างสิ้นสุด

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง หมายถึง คดีฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง รวมทั้งองค์กรฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างที่ตกลงทำกันไว้ เช่น ลูกจ้างฟ้องเรียกเงินโบนัสหรือสวัสดิการได้รับส่งพนักงานตามที่สภาพการจ้างได้ทำข้อตกลงไว้กับนายจ้าง

1.2 คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ การจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน การประกันสังคม หรือเงินทดแทน

(1) ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้าง โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมาย ดังกล่าว เช่น ลูกจ้างฟ้องเรียกค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าชดเชย ค่าชดเชยพิเศษ

(2) ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างรวมทั้งองค์กรฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว เช่น นายจ้างปิดงานโดยไม่แจ้งให้ลูกจ้างทราบล่วงหน้ายี่สิบสี่ชั่วโมง (มาตรา 34) ลูกจ้างฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายจ้างตามที่คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์กำหนด (มาตรา 41(4) ประกอบ มาตรา 125)

(3) ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างพนักงานหรือลูกจ้างหรือสหภาพแรงงานกับรัฐวิสาหกิจ โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว เช่น รัฐวิสาหกิจ (นายจ้าง) เลิกจ้างลูกจ้างซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้อง (มาตรา 34) รัฐวิสาหกิจไม่จ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างตามประกาศคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้างในรัฐวิสาหกิจ ข้อ 59

(4) ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างคนหางานกับผู้รับอนุญาตจัดหางาน โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว เช่น คนหางานฟ้องผู้รับอนุญาตจัดหางานให้คืนค่าบริการและค่าใช้จ่ายต่างๆที่เรียกเก็บจากคนหางาน (มาตรา 46)

(5) ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง (ผู้ประกันตน) และสำนักงานประกันสังคม โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว เช่น ลูกจ้างฟ้องสำนักงานประกันสังคมให้จ่ายเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร (มาตรา 67)

(6) ตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน หมายถึง คดีพิพาทที่ฟ้องร้องกันระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างและสำนักงานประกันสังคม โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ พ.ร.บ. เงินทดแทน พ.ศ.2537 กำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนในสำนักงานประกันสังคมและคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนเพื่อจ่ายเป็นเงินทดแทนแก่ลูกจ้างแทนนายจ้างซึ่งมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบเมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ตายหรือสูญหาย โดยลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอรับเงินทดแทนต่อสำนักงานประกันสังคมแห่งท้องที่ที่ลูกจ้างทำงานอยู่หรือที่นายจ้างมีภูมิลำเนา แต่หากนายจ้างเป็นผู้ไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบเป็นกรณีที่ลูกจ้างต้องจ่ายเงินทดแทนเอง เช่น ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยฟ้องให้นายจ้างจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 13) ผู้จัดการศพของลูกจ้างฟ้องนายจ้างให้จ่ายค่าทำศพลูกจ้าง (มาตรา 16)

1.3 กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ หรือแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

(1) ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ขณะนี้กฎหมายดังกล่าวยังมีได้บัญญัติถึงการใช้สิทธิทางศาลของนายจ้างและลูกจ้างไว้ จึงยังไม่มีคดีขึ้นสู่ศาลแรงงาน

(2) ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ หมายถึง กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติให้การปฏิบัติการใดต้องได้รับการพิจารณาวินิจฉัยหรือได้รับอนุญาตจากศาลแรงงาน เช่น นายจ้างร้องขออนุญาตให้นายจ้างเลิกจ้าง ลดค่าจ้าง ลงโทษกรรมการลูกจ้างต่อศาลแรงงาน (มาตรา 52) เมื่อศาลแรงงานอนุญาตแล้วนายจ้างจึงมีอำนาจเลิกจ้าง ลดค่าจ้าง หรือลงโทษแล้วแต่กรณี

(3) ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ หมายถึง กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติให้การปฏิบัติการใดต้องได้รับการพิจารณาจากศาล เช่น รัฐวิสาหกิจ (นายจ้าง) ร้องขออนุญาตให้เลิกจ้าง ลดค่าจ้าง หรือตัด

ค่าจ้างกรรมการกิจการสัมพันธ์ต่อศาลแรงงาน (มาตรา 24) เมื่อศาลแรงงานอนุญาตแล้วรัฐวิสาหกิจจึงมีอำนาจเลิกจ้าง ลดค่าจ้าง หรือตัดค่าจ้างแล้วแต่กรณี

1.4 คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ ของคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ของคณะกรรมการอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม หรือของคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

ข้อนี้เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้ที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลแรงงานต้องกระทำการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดก่อนจึงจะมีอำนาจนำคดีขึ้นสู่ศาลแรงงานได้ ซึ่งคดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยมีดังนี้

(1) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน เป็นเรื่องที่นายจ้างไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายดังกล่าวกำหนด ซึ่งลูกจ้างจะต้องยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน หรือพนักงานตรวจแรงงาน เมื่อมีคำสั่งแล้วฝ่ายใดไม่พอใจจึงจะมีอำนาจนำคดีขึ้นสู่ศาล เช่น นายจ้าง หรือลูกจ้างยื่นฟ้องพนักงานตรวจแรงงานขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานที่มีคำสั่งตามคำร้องของลูกจ้างว่า นายจ้างฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเกี่ยวกับสิทธิได้รับเงิน (มาตรา 123 - 125)

(2) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เช่น นายจ้างหรือลูกจ้างฟ้องคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ขอให้ศาลแรงงานเพิกถอน หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวที่ได้ชี้ขาด กรณีที่ลูกจ้างยื่นคำร้องกล่าวหาว่า นายจ้างกระทำการอันไม่เป็นธรรม (มาตรา 121 - 125)

(3) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เช่น นายจ้างผู้จดทะเบียนสมาคมนายจ้างยื่นคำขอต่อนายทะเบียน แต่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนให้ ผู้จดทะเบียนอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อรัฐมนตรี รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว หากผู้อุทธรณ์ (ผู้จดทะเบียน) ไม่พอใจคำวินิจฉัยของรัฐมนตรี ก็มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานได้ (มาตรา 59)

(4) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เช่น นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างเพราะเหตุลูกจ้างขอจัดตั้งสหภาพแรงงาน สหพันธ์แรงงาน หรือเข้าเป็นสมาชิก หรือเป็นกรรมการ หรืออนุกรรมการ ซึ่งต้องห้ามมิให้นายจ้างกระทำ ผู้เสียหายเนื่องจากการฝ่าฝืนนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งให้นายจ้างรับลูกจ้างกลับเข้าทำงานหรือให้จ่ายค่าเสียหายแล้ว นายจ้างไม่พอใจก็ฟ้องคณะกรรมการต่อศาลแรงงานขอให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ (มาตรา 35, 38)

(5) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เช่น ลูกจ้างขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานต่อนายทะเบียนแต่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียน ผู้ยื่นคำขอมีสหภาพอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว คำวินิจฉัยนั้นให้เป็นที่ยุติ แต่เป็นที่ยุติในทางบริหาร ผู้ยื่นคำขอไม่พอใจคำวินิจฉัยสามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลแรงงานให้เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัย (มาตรา 47)

(6) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม เช่น นายจ้าง ผู้ประกันตน หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งไม่พอใจในคำสั่งของเลขาธิการหรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งการตามกฎหมายดังกล่าวมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยแล้ว ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่พอใจก็มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลแรงงานภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ถ้าไม่นำคดีไปสู่ศาลแรงงานภายในกำหนด

ดังกล่าว ให้คำวินิจฉัยนั้นเป็นที่สุด (มาตรา 85,87)

(7) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน เช่น นายจ้าง ลูกจ้าง หรือผู้มีสิทธิได้รับเงินทดแทน ได้รับคำสั่ง คำวินิจฉัย หรือการประเมินเงินสมทบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วไม่พอใจ ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทน เมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยแล้ว หากผู้อุทธรณ์ไม่พอใจคำวินิจฉัยก็มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลแรงงานภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัย ถ้าไม่นำคดีไปสู่ศาลแรงงานภายในกำหนดดังกล่าว ให้คำวินิจฉัยนั้นเป็นที่สุด (มาตรา 52, 53)

1.5 คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างสืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงานหรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน ทั้งนี้ ให้รวมถึงมูลละเมิดระหว่างลูกจ้างกับลูกจ้างที่เกิดจากการทำงานในทางการที่จ้าง

ข้อนี้เป็นการฟ้องร้องกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง หรือลูกจ้างกับลูกจ้าง โดยฝ่ายที่ฟ้องอ้างว่า อีกฝ่ายหนึ่งจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อตนโดยผิดกฎหมายทำให้ตนเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้ถูกฟ้องซึ่งทะเลาะเบาะแว้งต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ซึ่งแยกเป็น 3 กรณี ดังนี้

(1) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างสืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงาน เช่น นายจ้างฟ้องเรียกค่าเสียหายจากลูกจ้างที่นัดหยุดงานโดยไม่ชอบ หรือลูกจ้างหยุดงานโดยชอบแต่ระหว่างนั้นลูกจ้างได้ปิดทางเข้าออกโรงงานของนายจ้างโดยไม่มีสิทธิที่จะทำได้เป็นละเมิด นายจ้างฟ้องลูกจ้างที่ปิดทางเข้าออกให้เลิกการกระทำกรนั้นและเรียกค่าเสียหายได้

(2) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างสืบเนื่องจากการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน เช่น นายจ้างฟ้องเรียกเงินที่ลูกจ้างยกยอกไปเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง หรือลูกจ้างปฏิบัติหน้าที่โดยประมาทเลินเล่อทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย

(3) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างลูกจ้างกับลูกจ้างที่เกิดจากการทำงานในทางการที่จ้าง เช่น ลูกจ้างขับรถของนายจ้างไปส่งของในทางการที่จ้าง โดยมีลูกจ้างอีกคนหนึ่งโดยสารไปทำงานด้วย แล้วลูกจ้างที่ขับรถประมาทเลินเล่อทำให้รถคว่ำเสียหายและลูกจ้างที่โดยสารร่วมไปด้วยได้รับบาดเจ็บ ลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บยอมฟ้องลูกจ้างที่ขับรถต่อศาลแรงงานบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

1.6 ข้อพิพาทแรงงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ หรือการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน

ข้อนี้ในขณะที่กฎหมายดังกล่าวยังไม่มามีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน จึงยังไม่มีคดีขึ้นสู่ศาลแรงงาน

1.7 คดีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลแรงงาน

ข้อนี้เป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะนอกเหนือจากข้อ 1 ถึง 6 ข้างต้นว่า ในกรณีมีข้อพิพาทเกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้นำข้อพิพาทนั้นไปฟ้องต่อศาลแรงงาน เช่น พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 มาตรา 16 บัญญัติว่า บรรดาคดีที่เกิดจากข้อพิพาทระหว่างผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานกับคนต่างด้าว ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้าง หรือนายจ้างกับคนต่างด้าว อันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามพ.ร.ก.นี้ หรือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านแรงงาน ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลแรงงาน

ทั้งนี้ คดีตามข้อ 1 ถึง 6 ข้างต้น ถ้ากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ การจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน การประกันสังคม หรือเงินทดแทนบัญญัติให้ร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้จะดำเนินการในศาลแรงงานได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้แล้ว (มาตรา 8 วรรค 2)

2. คดีเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมต่อลูกจ้าง หมายถึง คดีที่ลูกจ้างฟ้องนายจ้างต่อศาลแรงงานกล่าวหาว่ากรที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างนั้นไม่เป็นธรรมต่อลูกจ้าง ขอให้ศาลสั่งให้นายจ้างรับลูกจ้างกลับเข้าทำงานในอัตราค่าจ้างเดิม

ในขณะที่เลิกจ้าง หรือขอให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายให้นายจ้างชดใช้แก่ลูกจ้างแทนการรับลูกจ้างกลับเข้าทำงาน ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 49

3. คดีแรงงานตามแนวคำวินิจฉัยของอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นอำนาจของประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นพิเศษ) เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 9 วรรค 2 บัญญัติว่า ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลแรงงานหรือไม่ ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลแรงงานหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ศาลนั้นรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วเสนอปัญหานั้นให้ประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นพิเศษเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์คดีชั้นพิเศษให้เป็นที่สุด (เดิมก่อนมีศาลอุทธรณ์คดีชั้นพิเศษผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยคืออธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง) ตัวอย่างที่เคยวินิจฉัยไว้ว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแรงงาน เช่น คดีที่นายจ้างฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ค้าประกันความเสียหายอันเกิดจากการทำงานของลูกจ้าง (คำวินิจฉัยที่ 16/2536) คดีที่บริษัทประกอบกิจการจัดหางานฟ้องผู้ค้าประกันการไปทำงานต่างประเทศของคนหางาน ตามสัญญาจัดหางานระหว่างบริษัทดังกล่าวกับคนหางาน ให้รับผิดชอบชำระค่าเสียหายเนื่องจากคนหางานไม่อยู่ทำงานครบตามสัญญาจ้าง (คำวินิจฉัยที่ 87/2545)

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง

ตามที่ได้กล่าวข้างต้นว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชนหรือระหว่างหน่วยราชการ ฯลฯ ด้วยกันซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการ กระทำหรือการละเว้น การกระทำที่หน่วยราชการ ฯลฯ นั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่ หน่วยราชการ ฯลฯ นั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 มาตรา 276) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาก็บัญญัติทำนองนี้ ฉะนั้นกรณีในคดีปกครอง (ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี) อย่างน้อยฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยราชการ ฯลฯ จะเป็นเอกชนทั้งสองฝ่ายไม่ได้ส่วนอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองมีบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 9 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหรือคำสั่ง อันเป็นการกระทำฝ่ายเดียวของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใน ลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1.1 กระทำการโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หมายถึง การที่หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสถานภาพสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลได้นั้น จะต้องมียกกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.145/2552) เช่น ท้องถิ่นออกคำสั่งเก็บ ภาษีราษฎรนอกเขตท้องที่, ผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบอนุญาตสถานบริการนอกเขตจังหวัด, ผู้อำนวยการศูนย์ สารสนเทศและติดตามประเมินผลสำนักงาน ป.ป.ง. ไม่มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินส่งข้อมูลการทำธุรกรรมของ ผู้ ฟ้องคดีให้แก่สำนักงาน ป.ป.ง. เนื่องจากไม่ปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีได้กระทำความผิดมูลฐานหรือฟอกเงิน และไม่มีการ มอบหมายจากคณะกรรมการธุรกรรมให้ตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว (คำสั่งศาลปกครองกลางที่ 1251-1252/2545)

1.2 กระทำการโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หมายถึง การที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทน เนื่องจากกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ได้กระทำละเมิดหรือกระทำละเมิดด้วยความ ประมาทเลินเล่อธรรมดา หรือให้รับผิดชอบเกินกว่าที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 456/2550)

1.3 กระทำการโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น เช่น หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิของคู่กรณีโดยไม่ให้ออกาสุบุคคลนั้นทราบข้อเท็จจริงและโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานอย่างเพียงพอ (พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 30, 41 วรรค 1(3))

1.4 กระทำการโดยไม่สุจริต เช่น แม้ผู้อำนวยการเขตมีอำนาจสั่งให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดช่วยราชการได้ตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528 ก็ตาม แต่ก็ชอบที่จะสั่งให้มีเหตุอันสมควร เช่น เพื่อรอผลการดำเนินการทางวินัย หรือเพื่อแก้ไขปัญหาทางการบริหาร และเมื่อเหตุแห่งการสั่งให้ช่วยราชการสิ้นสุดลงแล้วก็ควรให้ข้าราชการผู้นั้นไปปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามตำแหน่ง การที่ผู้ฟ้องคดียังคงอยู่ช่วยราชการต่อไปโดยไม่มีการกำหนดและไม่ได้มีการมอบหมายงานให้ทำด้วยนั้น อาจถือได้ว่าผู้อำนวยการเขตกระทำการโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 36/2544)

1.5 กระทำการโดยมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค เนื่องจากรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2560 มาตรา 27 ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในกรณีเดียวกันหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องกระทำการต่อบุคคลทุกคนเหมือนกัน แม้จะมีความแตกต่างกันดังกล่าวก็ตาม เช่น การเลือกรับบุคคลเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐโดยใช้จำนวนเงินที่บริจาคเป็นเกณฑ์ในการรับเข้าเรียน

1.6 กระทำการโดยมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร เช่น คณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลผู้ถูกฟ้องคดีได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่ง นักบริหารเทศบาล 6 ให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบปฏิบัติงานในฐานะรองปลัดเทศบาลหรือปลัดเทศบาลก็ได้ ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีมติกำหนดให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งปฏิบัติงานในฐานะรองปลัดเทศบาล (นักบริหารงานเทศบาล 6) ที่ขอเลื่อนและโอนไปดำรงตำแหน่งปลัดเทศบาล (นักบริหารงานเทศบาล 6) ที่ว่างต้องจัดทำวิจัยทัศนเสนอให้ผู้ถูกฟ้องคดีประกอบการพิจารณา ก่อนให้ความเห็น อันไม่เป็นไปตามประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่ไม่ได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ จึงเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นและขัดต่อหลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.41/2552)

1.7 กระทำการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ คำว่า “ดุลพินิจ” หมายถึง การที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจอย่างอิสระที่จะตัดสินใจวินิจฉัยไปในทางหนึ่งทางใดหรือเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายให้ทางเลือกไว้ หากตัดสินใจเลือกอย่างใดโดยมิเหตุผลอันสมควรก็ถือเป็น การกระทำที่ชอบ แต่หากไม่มีเหตุผลหรือข้อเท็จจริงสนับสนุนตามสมควรก็เป็นการมิชอบ เนื่องจากการใช้ดุลพินิจ ไม่ใช่เป็นการให้อำนาจกระทำตามอำเภอใจหรือโดยไม่มีขอบเขต แต่เป็นการให้อำนาจที่จะต้องใช้อิทธิพลญาณวินิจฉัยหรือพิจารณาสั่งการหรือใช้อำนาจให้เหมาะสมกับพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ (เทียบ ฎ.646-647/2510 (ประชุมใหญ่))

2. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เช่น รัฐมนตรีละเลยต่อหน้าที่ไม่สั่งยกเลิกคำสั่งพักราชการและออกคำสั่งให้ปลัดกระทรวงกลับเข้ารับราชการหลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้รัฐมนตรีปฏิบัติแล้ว (ฎ.ที่ 2105/2544) ฟ้องอุตสาหกรรมจังหวัดและกรมโรงงานอุตสาหกรรมละเลยต่อหน้าที่ไม่ควบคุมผู้ประกอบการโรงสีข้าวที่ปล่อยให้ฝุ่นละอองข้าวจากยุ้งเก็บแกลบ และไม่สร้างแนวรั้วป้องกันฝุ่นละออง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่

452/2545 (ประชุมใหญ่)

3. คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ คดีประเภทนี้ผู้ฟ้องคดีจะมีคำขอให้ศาลพิพากษาสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

3.1 เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตโดยมิชอบ แต่หากเป็นเรื่องส่วนตัวของเจ้าหน้าที่แล้วก็ต้องไปดำเนินการต่อศาลยุติธรรม เช่น ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอและพวกฉ้อโกงผู้ฟ้องคดี (ราษฎร) แม้ผู้ถูกฟ้องคดีจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่การกระทำเป็นเรื่องส่วนตัวมิใช่การใช้อำนาจทางปกครองในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ฟ้องคดีต้องดำเนินคดีอาญา - คดีแพ่งต่อศาลยุติธรรม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 112/2545)

3.2 การปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ 3.1 เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หนึ่งในสี่ประการดังนี้

(1) การใช้อำนาจตามกฎหมาย เช่น ฟ้องว่ากระทรวงอุตสาหกรรม การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ดำเนินการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อในที่ดินของผู้ฟ้องคดีไม่ถูกต้องตามกฎหมายและดำเนินการรับจ้างขนส่งปิโตรเลียมทางท่อผ่านที่ดินของผู้ฟ้องคดี โดยไม่เวนคืนที่ดินตามกฎหมายและไม่จ่ายค่าทดแทน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 123/2545)

(2) การออกกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น เช่น สภานายาออกคำสั่งเพิกถอนหรือพักใช้ใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพนายความเนื่องจากประพฤติผิดมรรยาทนายความ หากออกคำสั่งโดย ไม่ชอบนายความผู้เสียหายยอมฟ้องให้เพิกถอนคำสั่งและเรียกค่าสินไหมทดแทนต่อศาลปกครองได้ เนื่องจากกรณีถือว่าสภานายาเป็นหน่วยงานทางปกครอง หรือในกรณีการออกโฉนดที่ดินเป็นคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 5 ฉะนั้น การฟ้องให้กรมที่ดินชดใช้ค่าเสียหายจากการออกโฉนดที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้ฟ้องคดีจึงอยู่ในอำนาจศาลปกครองตามข้อนี้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 516/2545)

(3) การละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ เช่น ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอจัดทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองตามคำร้องของนาง อ. ซึ่งแจ้งความประสงค์ว่าเมื่อตนถึงแก่ความตายยอมอบที่ดินให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ต่อมานาง อ. ถึงแก่ความตาย ผู้ฟ้องคดีที่ 2 ได้ไปขอเปิดพินัยกรรมที่นาง อ. ทำไว้ ปรากฏว่า พินัยกรรมไม่ได้ลงลายมือชื่อของ อ. ผู้ทำพินัยกรรม เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การที่นายอำเภอซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการทำพินัยกรรมแบบดังกล่าวตามป.พ.พ.มาตรา 1658 ประมาทเลินเล่อไม่ได้ตรวจสอบและจัดให้ผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อในพินัยกรรมก่อนปิดผนึกของเก็บพินัยกรรม เป็นเหตุให้พินัยกรรมตกเป็นโมฆะตามมาตรา 1705 ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงเป็นการกระทำละเมิดจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.214/2550)

(4) การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร เช่น ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัย ธ. ออกคำสั่งถอนชื่อผู้ฟ้องคดีจากทะเบียนนักศึกษาล่าช้าไป 6 ปี อันเนื่องมาจากการประกาศผลสอบรายวิชาล่าช้า เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีเข้าใจว่าจะคงอยู่ในสถานภาพจะเรียนต่อไปได้ และได้ลงทะเบียนต่อเนื่องเรื่อยมา เมื่อผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของ เจ้าหน้าที่ในสังกัดมหาวิทยาลัย ธ. แล้ว มหาวิทยาลัย ธ. จึงมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดี นอกจากค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ต้องชดใช้คืนให้กับผู้ฟ้องคดีแล้ว ค่าพาหนะเดินทางไปศึกษาค้นคว้ายังมหาวิทยาลัย ก็เป็นความเสียหายโดยตรงจากการออกคำสั่งถอนชื่อผู้ฟ้องคดีดังกล่าวล่าช้าที่มหาวิทยาลัย ธ. ต้องชดใช้เช่นกัน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.180/2548)

สำหรับคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่น หมายถึง ความรับผิดอื่นนอกเหนือจากละเมิดและสัญญาทางปกครอง เช่น ฟ้องหน่วยราชการให้จ่ายค่าทดแทนเพิ่มขึ้นจากการเวนคืนที่ดิน

4. คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง สัญญาทางปกครองมีลักษณะดังนี้ (พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 3)

4.1 สัญญาที่คู่สัญญายกอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ ดังนั้น หากเป็นสัญญาระหว่างเอกชนกับเอกชนหรือระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐที่ไม่ใช่หน่วยงานทางปกครอง หรือเป็นบุคคลซึ่งมิได้กระทำการแทนรัฐ เช่น บริษัทไทยเดินเรือทะเล จำกัด (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 8/2550) ย่อมเป็นสัญญาทางแพ่งซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

4.2 มีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน เช่น สัญญาสัมปทานรถไฟฟ้ามหานครกับบริษัทรถไฟฟ้าบีทีเอส สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ เช่น สัญญาให้บริการทางการแพทย์ระหว่างสำนักงานประกันสังคมกับโรงพยาบาลเอกชน เพื่อให้บริการทางการแพทย์กับผู้ประกันตนตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 117/2552) สัญญาที่ให้ไม่มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น สัญญาจ้างก่อสร้างอาคารศูนย์ปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และศูนย์เครื่องมือกลาง ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 18/2545) หรือสัญญาที่แสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สัญญาสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 140/2548, 143/2548)

5. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาล เพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องเอกชนต่อศาลปกครองบังคับให้เอกชนนั้นต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น มีผู้บุกรุกก่อสร้างสิ่งก่อสร้างรุกล้ำเข้าไปในแม่น้ำโดยมิได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า กรมเจ้าท่ามีคำสั่งให้ผู้บุกรุกหรือถอนแต่ผู้บุกรุกเพิกเฉย คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง เมื่อผู้บุกรุกไม่ปฏิบัติตามเจ้าท่าต้องฟ้องต่อศาลปกครองขอให้บังคับให้ผู้บุกรุกหรือถอนสิ่งปลูกสร้างออกไป จะทำการรื้อถอนเองไม่ได้เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ดังเช่นพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ

6. คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง เป็นกรณีที่มีกฎหมายอื่นนอกจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ บัญญัติว่าเรื่องใดกรณีใดอยู่ในอำนาจศาลปกครอง ผู้เสียหายจากกรณีดังกล่าวต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครอง เช่น พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มาตรา 58 ให้อำนาจเลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับให้สถานบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่มีเจตนาไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่คณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานกำหนดให้ชำระค่าปรับทางปกครองแก่สำนักงานหลักประกันฯ ได้

อนึ่ง ปัจจุบันมีพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 กำหนดให้ข้อพิพาทตามที่ระบุในมาตรา 16 อยู่ในเขตอำนาจของศาลแรงงานดังที่กล่าวข้างต้น และในหมวด 6 ได้บัญญัติถึงมาตรการทางปกครอง ส่วนที่ 1 การพักใช้ใบอนุญาตนำคนต่างด้าวมาทำงาน การเพิกถอนใบอนุญาตนำคนต่างด้าวมาทำงาน และการเพิกถอนใบอนุญาตทำงาน ซึ่งการสั่งพักใบอนุญาตและเพิกถอนใบอนุญาตนำคนต่างด้าวมาทำงานเป็นอำนาจของอธิบดีกรมการจัดหางาน (มาตรา 87, 88) ส่วนการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตทำงานเป็นอำนาจของนายทะเบียน (มาตรา 90) ซึ่งกรณีทั้ง 3 ดังกล่าว ผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวมาทำงานและผู้รับอนุญาตทำงานมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด (มาตรา 94, 95) นอกจากนี้ในส่วนที่ 2 การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองก็ได้บัญญัติถึงการอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีกรมการจัดหางานและนายทะเบียนอีกหลายกรณี แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้อยู่เขตอำนาจของศาลปกครอง แต่หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวอยู่ในอำนาจศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 9 (1) ประกอบมาตรา 42 วรรค 2 แต่หากผู้ถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตนำคนมา

ทำงานและผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตทำงาน เห็นว่าคำสั่งของอธิบดีกิติติของนายทะเบียนกิติติ เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำละเมิดแล้วก็ย่อมมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 9 (3) อีกด้วย

เรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 9 วรรค 2) มีดังนี้

1. การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร เนื่องจากการปกครองบังคับบัญชาทหารนั้นต้องการความเด็ดขาดและรวดเร็ว อีกทั้งมีกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ กำหนดไว้โดยเฉพาะแล้ว

2. การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ เนื่องจาก ก.ต. เป็นองค์การบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรม ซึ่งบางเรื่องที่มีลักษณะเป็นการกระทำทางปกครองอย่างหนึ่ง แต่กฎหมายยกเว้นก็เพื่อให้ ก.ต. มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นหลักประกันของผู้พิพากษา

3. คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น ซึ่งว่าไปแล้ว คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลดังกล่าว บางกรณีก็มีลักษณะเป็นคดีปกครองเพราะมีหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้อำนาจทางปกครองหรือกระทำการทางปกครองด้วย แต่เนื่องจากศาลดังกล่าวได้ก่อตั้งขึ้นก่อนมีการจัดตั้งศาลปกครองและสังกัดอยู่กับศาลยุติธรรม ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติยกเว้นไว้

ความคาบเกี่ยวระหว่างศาลแรงงานกับศาลปกครอง

คดีบางคดียากแก่การวินิจฉัยว่าอยู่ในอำนาจศาลแรงงานหรือศาลปกครอง เพราะมีความคาบเกี่ยวกันอยู่มากจนศาลทั้งสองมีความเห็นไม่ตรงกัน อันเป็นปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ซึ่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 มาตรา 248 บัญญัติวางแกวไว้ว่า ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหารหรือศาลอื่นให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกินสี่คนตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นกรรมการ วรรคสองบัญญัติว่า หลักเกณฑ์การเสนอปัญหาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 โดยเรียกว่าคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆมาก็ยังคงยืนยันในหลักการนี้

ตัวอย่างที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดว่าอยู่ในอำนาจของศาลแรงงาน (ศาลยุติธรรม)

คำวินิจฉัยที่ 17/2558 เดิมโจทก์เป็นพนักงานของจำเลย ยื่นฟ้องจำเลยอ้างว่าจำเลยให้โจทก์พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุเกษียณอายุแต่ไม่มีการกำหนดประโยชน์ตอบแทนประเภทค่าชดเชยเนื่องจากการเลิกจ้างโจทก์ ทั้งจำเลยไม่ดำเนินการออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับค่าชดเชยให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ธนาครแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 มาตรา 11 อันเป็นการจงใจหรือละเลยไม่กำหนดประโยชน์ตอบแทนเกี่ยวกับค่าชดเชยกรณีเลิกจ้างโจทก์ เนื่องจากเกษียณอายุ ขอให้บังคับจำเลยจ่ายเงินค่าชดเชยพร้อมดอกเบี้ย จำเลยให้การว่าการจ้างงานของจำเลยเป็นการจ้างงานที่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรในทางเศรษฐกิจที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้างตามข้อ (3) ของกฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ออกตามความใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 การพ้นจากตำแหน่งและการออกจากงานอันเนื่องจากการเกษียณอายุของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ มิใช่การเลิกจ้างจำเลยได้จัดให้มีระเบียบหรือข้อบังคับกำหนดให้พนักงานและลูกจ้างได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายโดยชอบแล้ว การไม่จ่ายค่าชดเชยจึงชอบแล้วขอให้ยกฟ้อง ดังนั้น คดีนี้จึงเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับค่าชดเชยกรณีออกจากงาน เนื่องจากการเกษียณอายุ เห็นว่าเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์และจำเลยเป็นกรณีจำเลยจ้างโจทก์ให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพนักงานโดยจ่ายค่าจ้างเป็นเงินเดือนเพื่อตอบแทนการทำงานให้อันเป็นความสัมพันธ์

ในฐานะลูกจ้างนายจ้างตามกฎหมายแพ่ง จึงเป็นสัญญาจ้างแรงงาน ตามพ.พ.มาตรา 575 โดยจำเลยได้จัดให้มีข้อบังคับว่าด้วยเงินทุนเลี้ยงชีพ ระเบียบเรื่องเงินทดแทน ระเบียบเรื่องสิทธิประโยชน์ของที่ระลึกแห่งการทำงานนานา ฯลฯ อันเป็นการกำหนดให้พนักงานและลูกจ้างได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ทั้งในขณะที่เป็นพนักงานและเมื่อพ้นจากการเป็นพนักงาน ข้อบังคับและระเบียบดังกล่าวจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงในการทำงานตามสัญญาจ้างหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างอันเป็นสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงตามคำฟ้องที่โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยให้โจทก์ออกจากงาน ด้วยเหตุเกษียณอายุโดยไม่จ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง ทั้งจงใจหรือละเลยไม่ดำเนินการออกระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับค่าชดเชยตามกฎหมาย จึงเป็นการกล่าวอ้างว่าจำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างในเรื่องสิทธิประโยชน์อันพึงได้รับจากการทำงานซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงในการเข้าปฏิบัติงานในฐานะพนักงานตามสัญญาจ้าง จึงเป็นกรณีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างและตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 8 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงาน แม้มาตรา 3 แห่งพ.ร.ฎ.กำหนดรัฐวิสาหกิจที่พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 ไม่ใช่บังคับ พ.ศ. 2544 กำหนดให้จำเลยเป็นรัฐวิสาหกิจที่พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 ไม่ใช่บังคับก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็มีใช้เกณฑ์การพิจารณาเขตอำนาจศาลเพียงแต่กำหนดว่าการจ้างแรงงานตามพ.ร.บ.ดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายแรงงานทั่วไปเท่านั้น จึงเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม (ดูคำวินิจฉัยที่ 14/2550 ซึ่งวินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

คำวินิจฉัยฯ ที่ 79/2556 โจทก์เป็นเอกชนยื่นฟ้องหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำเลยว่า จำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 มีคำสั่งโยกย้ายโจทก์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เป็นธรรมขัดขวางการทำหน้าที่ของโจทก์และขัดต่อกฎหมาย เพราะโจทก์อยู่ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนเจรจาข้อเรียกร้องฝ่ายลูกจ้างและการเจรจายังไม่มีข้อยุติ ทั้งการโยกย้ายโจทก์เป็นการดำเนินการของจำเลยที่ 2 แต่เพียงผู้เดียว โดยที่ประชุมผู้บริหารไม่ได้ให้ความเห็นชอบ ขอให้เพิกถอนคำสั่งโยกย้ายโจทก์และให้โจทก์กลับเข้ารับตำแหน่งเดิมกับให้จำเลยทั้งสองรวมกันหรือแทนกันชดเชยค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ย จำเลยทั้งสองให้การว่าคำสั่งโยกย้ายโจทก์ชอบและเป็นธรรมต่อโจทก์แล้ว เพราะกระบวนการยื่นข้อเรียกร้องเสร็จสิ้นลงตามกฎหมายแล้ว เห็นว่าโจทก์ทำสัญญาเป็นลูกจ้างขององค์การการค้าของจำเลยที่ 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อหาประโยชน์ให้แก่รัฐสภาและอำนวยความสะดวกให้แก่การศึกษา โดยผลิตจำหน่ายและพัฒนาสื่อการศึกษาโดยไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานใดและสามารถบริหารกิจการจนมีกำไรให้เห็นได้ว่า การดำเนินกิจการของจำเลยที่ 1 มีลักษณะเดียวกับของเอกชนซึ่งเป็นการประกอบกิจการเชิงพาณิชย์กรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 มีลักษณะเป็นนายจ้างลูกจ้างตามกฎหมายจ้างแรงงาน ประกอบกับโจทก์ฟ้องคดีนี้ โดยอ้างว่ากลั่นแกล้งโจทก์เพราะโจทก์เป็นกรรมการสหภาพแรงงานและยื่นข้อเรียกร้องซึ่งข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์เป็นหนึ่งในคณะกรรมการของสหภาพแรงงานองค์การค้าของรัฐสภาซึ่งจดทะเบียนถูกต้องตามพ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ต่อมาโจทก์ในฐานะรองประธานสหภาพแรงงานฯ ปฏิบัติการแทนประธานสหภาพแรงงานฯ ทำหนังสือยื่นข้อเรียกร้องต่อจำเลยที่ 2 ในฐานะผู้อำนวยการองค์การค้าโดยขอให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างทั้งในส่วนที่มีผลกระทบต่อค่าจ้าง สวัสดิการและประโยชน์อื่นอันเกี่ยวกับการจ้างหรือการทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างขององค์การค้าของรัฐสภา อันเป็นการใช้สิทธิตามพ.ร.บ.ดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ 2 ออกคำสั่งโยกย้ายโจทก์ไปปฏิบัติหน้าที่ต่างจังหวัด อันเป็นเรื่องที่โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยทั้งสองฝ่าฝืนพ.ร.บ.ดังกล่าว ในขณะที่จำเลยทั้งสองให้การโต้แย้งว่ามีสิทธิโยกย้ายโจทก์เพราะไม่มีข้อเรียกร้องอยู่ในระหว่างการเจรจา ไม่ต้องห้ามตามพ.ร.บ.ดังกล่าว เห็นได้ว่า เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างและเป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 8 คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

คำวินิจฉัยที่ 14/2550 คดีที่เอกชนยื่นฟ้องสถาบันอุดมศึกษาเอกชนว่าผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามพ.ร.บ.สถาบันอุดมศึกษาเอกชนฯ จำงผู้ฟ้องคดีเป็นอาจารย์ เป็นที่ปรึกษา และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของผู้ถูกฟ้องคดี ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีจึงจ่ายเงินเดือนให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยไม่ทราบสาเหตุ อ้างว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิดข้อตกลงด้วยวาจาจากข้ออธิการบดีของผู้ถูกฟ้องคดี และมีนักศึกษาร้องเรียนว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิดจรรยาบรรณของการเป็นอาจารย์ซึ่งเป็นความผิดวินัยร้ายแรงขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีจ่ายค่าจ้างที่ค้างจ่ายพร้อมดอกเบี้ย ให้รับผู้ฟ้องคดีกลับเข้าทำงานและจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจ่ายเงินเดือนประจำและสิทธิประโยชน์ที่อาจารย์ประจำควรจะได้รับตามกฎหมายจนกว่าจะสิ้นสภาพความเป็นพนักงาน และให้จ่ายค่าตอบแทนพิเศษที่ผู้ฟ้องคดีสอนเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานพร้อมดอกเบี้ย ผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดีต่างก็เป็นเอกชน เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีจำงผู้ฟ้องคดีเป็นอาจารย์ ทำหน้าที่หลักด้านการสอนภายใต้ระเบียบข้อบังคับของผู้ถูกฟ้องคดี โดยจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดีตลอดเวลาที่ทำงานให้ผู้ถูกฟ้องคดี สัญญาระหว่างผู้ฟ้องคดีกับผู้ถูกฟ้องคดีมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างแรงงานตามพ.พ. มาตรา 575 การที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าผู้ถูกฟ้องคดีผิดข้อตกลงตามสัญญาจ้างระหว่างผู้ฟ้องคดีกับผู้ถูกฟ้องคดี ทั้งมีคำขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีจ่ายค่าจ้างที่ค้างจ่ายพร้อมดอกเบี้ย รวมทั้งจัดวิชาให้ผู้ฟ้องคดีสอน หากไม่ปฏิบัติขอให้จ่ายค่าชดเชยและค่าทดแทน จึงเป็นการฟ้องเรียกร้องว่าผู้ถูกฟ้องคดีผิดสัญญาจ้างแรงงาน แม้ตามมาตรา 23 วรรคหนึ่ง แห่งพ.ร.บ. สถาบันอุดมศึกษาเอกชนฯ บัญญัติว่า ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องได้รับผลประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานก็เป็นเพียงการกำหนดมิให้นำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์มาใช้บังคับเท่านั้น กรณีจึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างอันอยู่ในอำนาจของศาลแรงงานตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 8 วรรคหนึ่ง (1) คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ตามมาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ แต่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

ตัวอย่างที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดว่าอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

คำวินิจฉัยที่ 11/2545 คดีที่บริษัทจัดหางานโต้แย้งคำสั่งของนายทะเบียนจัดหางานกลาง ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมตาม พ.ร.บ. จัดหางานฯ พ.ศ. 2528 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้รัฐมุ่งประสงค์ในการควบคุมดูแลผู้จัดหางานมิให้เอาเปรียบหรือหลอกลวงผู้หางาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดหางานและผู้หางานไม่ใช่ความสัมพันธ์ในลักษณะของนายจ้างและลูกจ้าง กฎหมายฉบับนี้จึงแตกต่างจาก พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ พ.ร.บ. คุ้มครองสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 และไม่อาจถือได้ว่า พ.ร.บ. จัดหางานฯ พ.ศ. 2528 เป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์อันจะทำให้ข้อพิพาทนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลแรงงานตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 8 (3) และ (4) เมื่อผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีโดยอ้างว่าปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมและอธิบดีกรมการจัดหางานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายกับเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายและขอให้เพิกถอนกฎกระทรวงจึงมีลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ. 2542 คดีนี้จึงอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

คำวินิจฉัยที่ 36/2548 คดีที่ลูกจ้างเป็นโจทก์ยื่นฟ้องหน่วยงานทางปกครองเป็นจำเลยว่าเลิกจ้างโดยไม่มีความคิด ไม่บอกกล่าวล่วงหน้า ไม่ออกหนังสือรับรองการทำงานให้ ขอให้บังคับจำเลยจ่ายสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า ค่าชดเชย ค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปี และค่าเสียหายจากการเลิกจ้างไม่เป็นธรรมตามสิทธิที่โจทก์ควรได้พร้อมดอกเบี้ย และออกหนังสือรับรองการทำงานให้แก่โจทก์ เมื่อจำเลยเป็นหน่วยงานของรัฐซึ่งมีภารกิจในการบริการสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐซึ่งมีอำนาจเหนือลูกจ้างที่เป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เข้าร่วมปฏิบัติภารกิจบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ อันเป็นความ

สัมพันธ์ตามกฎหมายมหาชน ไม่ใช่ความสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างกับนายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานในกฎหมายแพ่งทั่วไป ข้อตกลงจ้างทำงานระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงไม่เป็นสัญญาจ้างแรงงาน แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานทางปกครองกับลูกจ้างในสังกัดที่มีขึ้นเพื่อร่วมกันในการจัดทำบริการสาธารณะ ข้อตกลงจ้างดังกล่าวจึงเป็นสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครอง ฯ เมื่อกรณีพิพาทคดีนี้ สืบเนื่องมาจากสัญญาทางปกครอง คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

สรุปผล

คดีแรงงานหากเป็นการพิพาทกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง รวมทั้งองค์กรฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างเป็นคดีแพ่ง โดยแต่นี้อยู่ในอำนาจของศาลแรงงานอันเป็นศาลยุติธรรม แต่หากเป็นการพิพาทกันระหว่างนายจ้างหรือลูกจ้างกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าลักษณะเป็นคดีปกครอง เนื่องจากในคดีปกครองคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น คดีพิพาทที่พนักงาน(ลูกจ้าง)ฟ้องรัฐวิสาหกิจ(นายจ้าง) ให้จ่ายค่าชดเชยตามข้อ 1.2(5) คดีอุทธรณ์คำสั่งวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองแรงงานของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ ฯลฯ ตามข้อ 1.4 ซึ่งโดยหลักการแล้วคดีเช่นนี้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่เหตุที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองเนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 9 วรรค 2 (3) บัญญัติไว้ไม่ให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองนั่นเอง

บรรณานุกรม

ศ.เกษมสันต์ วิลาวรรณ. คำอธิบายกฎหมายแรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร:

บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 2554.

พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น. คำอธิบายกฎหมายแรงงาน เพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2553

พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 เล่ม 135 ตอนที่ 19 ก
ราชกิจจานุเบกษา. 27 มีนาคม 2561

ภพพิสิษฐ สุขะพิสิษฐ์และคณะ. คู่มือเตรียมสอบตรงนิติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร : หจก.พิมพ์อักษร. 2558

รวมคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.2544-2545, สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาด
อำนาจหน้าที่ระหว่างศาล สำนักงานศาลยุติธรรม. 2546

รวมคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.2548, สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจ
หน้าที่ระหว่างศาลสำนักงานศาลยุติธรรม. 2549

รวมคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ.2549, สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจ
หน้าที่ระหว่างศาลสำนักงานศาลยุติธรรม. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517, เล่ม 91 ตอนที่ 169 ราชกิจจานุเบกษา. 7 ตุลาคม 2517.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540, เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก ราชกิจจานุเบกษา. 11 ตุลาคม 2540.

ดร.ฤทัย หงส์ศิริ. ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร :

บริษัท กรุงสยามพับลิชชิ่ง จำกัด. 2561

สมภพพิสิษฐ สุขพิสิษฐ์. คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร : หจก.พิมพ์อักษร. 2544.